



שמוליק ליכט
13.7.49-8.1.70

בית "יד-לבנים"
ועד המשפחות השכולות
מגיד ראשון-לציון
2 5/81



שר הנטחון

בית "יד-לבנים"
ועד המשפחות השכולות
סניף ראשון-לציון

25/5

גברת לובה ומר הנן ליכט היקרים ,

הרטו נא לי להשתתף בכל לב באבלכם בהילקה מכם זמאל ז"ל.
רב-טוראי זמאל ליכט ז"ל נתן את חייו למען מולדתו. הוא
נפל באזור ניר-יצחק - גבולות ביום חמישי, א' בדבט תש"ל (8.1.70).
זמאל ז"ל שירת ביחידת חי"ח של מפק' מחוז באר-שבע. הוא
היה חייל מצויין וחבר למופת. זמאל היה אהוב על כל מי שהכירו.
זכרו של רב-טוראי זמאל ליכט ז"ל הינו קודש וניצחנו בלבנו
בגאון.

יהא זכרו ברוך.

ב י ק ר ,

משה דיין - רב-אלוף (מיל')

שר הנטחון

באדר א' תש"ל
בפברואר 1970

אלוהי הנושק לוחמים

אלוהי הנושק לוחמים ועוצם עיניהם ההזות הידעת את פי הלוחם
שנשקת בפעם הזאת?

השמעת פה זה בדברו? הראית רחום ונכמר מה אלמוג חלומות
התנפץ עם המצח הזה המקומר.

איזה ישר כרע עם הגב שקמר בטרשי הקרבות ואיזה שיירת
נעורים נשתתקה בשתק לב הנדבות.

תן אות. אלוהי המתים, שידעת ידוע כל זאת, שבאיזה מקום
בעולם ממשיכות שתי עיניו להזות.

שבצל שכינתך - טוב לבך, שמתחת כנפך כמו סף ממשיכים
חלומות לשחק על קמורת מצחו המלטף.

שרפאת לנער אי שם: קם ישרו ועמד על רגליו ושירו מכסה
לגבעות ככסות העיריח השחלב...

תן אות לרעיו, אלוהי עננו דבר, שאם לא - הלא טעם לשמש
אינו לירח יקר בהלו.

עננו נושק לוחמים ועוצם עיניהם ההזות: הידעת את פי הלוחם
שנשקת בפעם הזאת?

יצחק שלו

3

בית "יד-לבנים"
ועד המשפחות השכולות
סניף ראשון-לציון

בית "יד-לבנים"
ועד ההגנה השכולות
פניף ראשון-לציון



משרד הבטחון - אגף השיקום

המחלקה להנצחת החייל

חל-אביב, בשבט חש"ל

בינו' 1970

לכבוד

לובה וחנן ליכט

רח' רוטשילד 75

ראשון-לציון

הורים יקרים,

שלוחה לכס בזה השתחפוחנו מעומק הלב באבלכם הכבד מנשוא, בהילקח מכם
בנכם האהוב, רב"ס שמאל ליכט ז"ל.

יודעים אנו היטב שאין נוחמים ואין מרגוע ללב, לאחר שכבה הנר ונקספו
חיי בנכם ז"ל באיבם.

אין מלים בפינו כדי לנחם אתכם, כי גדול הצער ורב הכאב על לכתו בלא עה
של בנכם-יקירכם ז"ל.

המשחהף באבלכם,

יהודה מירון
מנהל המחלקה



שר הבטחון

הורים, רעיות ובנים של הלוחמים שנפלו,

חלפה עוד שנה מאז התיחד העם בישראל עם בניו הגבורים. עתה, בפרוס חג עצמאותנו ה-23 לחיינו הממלכתיים, שבים אנו להעלות את זכרם ולהרכיב את ראשינו לגבורתם.

גם בשנה שחלפה, חרף קרבנות יקרים, עמדנו במלחמה, ומצרים שהכריזה על מלחמה- התשה נאלצה לחזור ולבקש הפסקת-אש. עתה, מאיים נשיאה החדש של מצרים בחידוש המלחמה, כאשר הוא מעודד בצידוד החדש המוענק לו בשפע מברית-המועצות.

חוששני כי גם פרק זה של מלחמת ששת הימים עוד לא תם והשנה ה-24 לעצמאותנו תהא שנה של מאבק קשה, מאבק למען בטחון ויחסי-שלום עם שכנינו. במאבק זה, כבעבר, יהיו בניה משענת למדינה - בניה הנושאים את נישקה ומעניקים לה את איתנותה.

בנין-עד זה הנבנה והמוקם על אף הקשיים, התלאות, המכשולים והקרבנות, יהא מקור עזר ונחומים לכם, ששכלתם את בניכם, וכן לכל עם ישראל המתיחד אתכם ביום זכרון זה - בכל לבו.

שלכם בהוקרה ובאהבה,

משה דיין
שר הבטחון

יום הזכרון תשל"א



צבא הגנה לישראל

מס' 197
תאריך 1971

מס' 197
תאריך 1971

קצין זמני במילואים
מ. שמואל שמואל ז"ל, סגן בוגר מילוי תפקידו כולם חתום
ה' שנת תש"ל, 8 יולי 1971 קצין המילואים סגן ני. י. לוי
יגב"א.

מבניו זמנים יוצאים הינם במסגרת
שמואל ז"ל היה מן החלוצים לביטחון המילואים
מבחינתו והיה ברוב מקרים נלה למה במסגרת
קנה מערך אלים ומתחילים זמני ימיו
אדם כראוי, אך חסר משהו, כי אקט דג בקול
אם חינו של שמואל ז"ל נקרא במסגרת של
חיים המוקנים בארץ. הישגים לא חסרים
דיאג שמואל ז"ל, אלה נכונים כלם ונכונים אלה
חיים שישן הנכונה הנכונה ושלם יצאנו
מהנה מסוגה ומנצחים ושלם הם למען העם
ש. שמואל ז"ל

שלם אדם, שמו
י. י. לוי

1971/1
(1/100) 3/61

איך אפשר לכתוב עליך "היה" ואתה ניצב חי נגד עינינו...

בשנת 1945 אחרי תלאות וזועות המלחמה, כשנשארנו שרידים ממשפחה ענפה, עלינו ארצה בתקוה לבנות את חיינו בארצנו ולהקים בה משפחה, בכדי להעניק לילדינו הרגשה של מולדת והשתייכות. נוסף לקשיי ההסתגלות בשנה הראשונה, פרצה מלחמת השחרור, ועם כל הסבל, המאמץ, והצער הכרוך בה, השתדלנו בכל כוחינו לתרום למאמץ המלחמתי כפי יכולתנו. כעבור שנה הבאנו לעולם את בתנו הבכורה - שושנה, וכעבור שלש שנים נולד בננו שמוליק, לשמחת ההורים והמשפחה. שמוליק היה ילד יפה, ער ונוח, וגרם לנו שמחה ואשר רב. התפתח יפה, היה חברותי. כשפרצה מחלת שיחוק ילדים - חלה, ולחרדתנו הרבה הרופא קבע שיחוק ילדים קל. למזלנו שמוליק הבריא ויצא מן המחלה מבלי שיפגע. ילדותו עברה עליו בשיכון מפ"ם. אהב את הטבע, וכל עץ ופרח בגינת הבית. מטפח ומטפל במשק החי בחצר. שמוליק תלמיד בבית הספר העממי, ובסיימו את לימודיו ממשיך ללמוד בבית הספר המקצועי במגדיאל; בכדי לשלב לימודים עיוניים וידע מקצועי, כי לשמוליק ידי זהב, ומתעניין בכל מכונה ובכל בורג - על כן פנה למכניקה.

היה חניך השומר הצעיר ובמרוצת השנים גם מדריך. אחרי סיום בית הספר המקצועי מתגייס לצבא. בגאווה ובחרדה מלויס אנו אותו בהכנסו לחיים חדשים; אחרי מלחמת ששת הימים, בתקוה אולי כעת יבוא עלינו השלום ותגמר שפיכות הדמים והשכול, ונוכל לגדל את ילדינו לאהבת האדם ולא לשנאה.

בצבא מילא תפקיד בהתאם להכשרתו המקצועית. התמסר לתפקידו
ברצינות ובלב ובנפש, והיה אחראי על כל מה שהוטל עליו. היה אהוב
ומקובל על חבריו, כי תמיד מוכן לעזור לחבר. היה מלא שמחת חיים
והשתדל למצוא את החיים ולחיות אותם, כאילו שהיתה לו הרגשה כי
אצה לו הדרך וצריך להספיק מה שיותר. וכך, בלהט המעשה, ובזמן
מלוי תפקידו קיפח את חייו. ובבוקר יום הששי המר הגיעתנו הבשורה
המרה.

בנינו היקר! דלה שפתינו לתאר את השכול, נשארנו מיותמים
ובודדים, אתה חסר לנו. כל פינה בבית מזכירה לנו אותך. קשה להשלים
עם העבודה שאתה לא נמצא יותר בחיים. כל יום עצוב יותר. תלינו בך
תקות רבות והנה נעקרת מתוכנו בהיותך כה צעיר. איך תנחומים בשברנו
הכבד.

אמא ואבא.



ישנם רגעים שמילים להם אינם ביטוי.
כי ידעת, מילים ואפילו רבות -
לעולם לא יגידו
כי חשת, כי מלים - לעולם הן מלים
ורגש - אין בו מלים.

שמוליק,

מה אפשר לכתוב אודות שמוליק?

יותר נכון לשאול:

מה אי-אפשר לכתוב אודותיו?

כנראה שהטבע חנן אותו בכל התכונות הטובות,

ומכל התכונות הטובות בלשו אצלו הנדיבות והפשטות.

שמוליק היה הנדיבות בכבודה ובעצמה,

נדיבותו לא היתה פילנטרופית, בחינת "הגדול והעשיר

מאציל משאר רוחו לקטן ולרש" -

היא התבטאה בהיחלצות לעזרת כל נצרך

בכל עת שהיא, מאז שאנו זוכרים, לא ארע, ולו פעם אחת

שהמלים "דרושים מתנדבים" ישארו ללא מענה קולו

האדיש כביכול: "אני..."

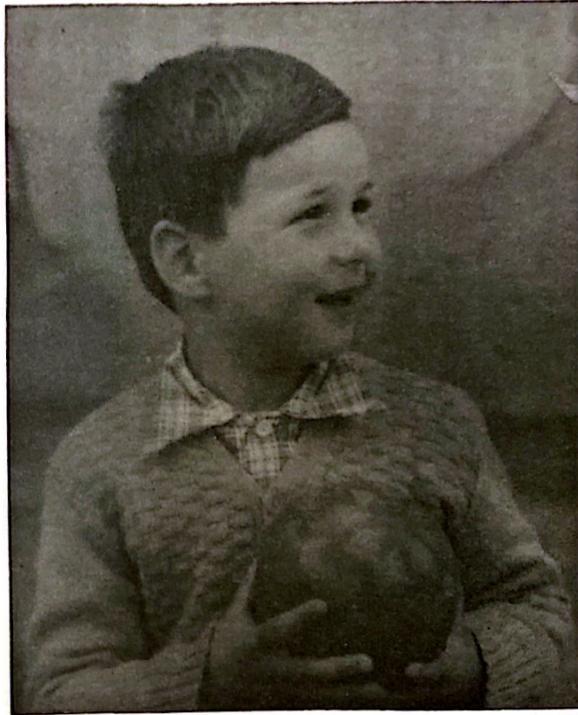
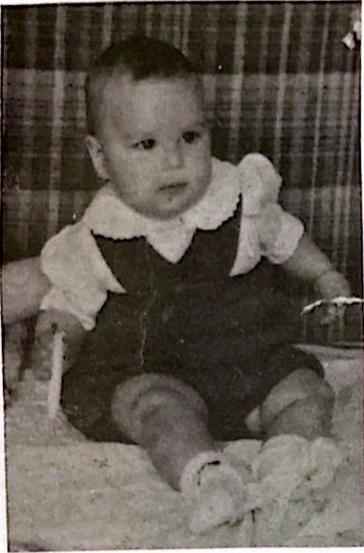
כולם אהבוהו וחיבבוהו, ולא היה אחד שרחש לו טינה,

או טרוניה. כולם באחת: שמוליק היה טוב.

טוב - זו אולי מלה שלא משתמשים בה כל כך

לתאור אנשים, אך על שמוליק היא מספרת הכל...

המשפחה .



ש מ ו ל י ק !



הנה עוברים וחולפים ימים,
שבועות וחדשים וכולי עדיין
המומה ותוהה. המחשבות וההר-
הורים אינם פוסקים מלהטריד,
והשאלה חסרת התשובה, מדוע?
למה היה הדבר? האומנם?
האומנם אחי שלי איננו?

קשה לי מאד להעלות
בכתב את כל אותן מחשבות ואף
זכרונות. הדברים נקראים באופן
הרבה יותר פשוט מאשר הרהורים
בנפשו של אדם, ואלה נשמרים

בפרטיותו של כל אחד מאחננו. כל הביטויים השגורים בפינו לתאור אסון
נורא כל כך אינם אלא הד קלוש להרגשה אשר בליבנו. אין בכוחך של
מלים לשקף ולהביע רגשות אלו.

שמוליק איננו! - האמנם? - המציאות האכזרית טופחת על פנינו
ומשאירה רק זכרונות מן העבר. זכרונות טובים, זכרונות דוקרים, קטעי
מחשבות ומראות שונים.

כמה קשה ללמוד לחיות עם הכאב והגעגועים ובמיוחד כאשר אנו
נמצאים בגולה הרחוקה מארצנו ומקבר אחינו.

מגיל הילדות ידע לעמוד בסבל מול כל אותן מחלות - למיץ מחלות
שיתוק הילדים אשר לא הותירה בו סימן ועד לכויה רצינית בחזהו
שבקבוחיה היה נאלץ לשכב בבית חולים, וחזר כולו מנוקב מן הזריקות

שקיבל. גם מחלת הקצרת לא פסחה עליו. אמי היחה נאלצת מידי פעם להזעיק רופא או לרוץ בעצמה עם בוקר, עם שמוליק לרופא כאשר ההתקפות היו גוברות ומכבידות עליו את נשימתו. כל אותם התקפים, זריקות ובדיקות שכלל אינן נעימות - נתנו בו כח סבל שהתבטא בכל דבר.

עם הגיעו לגיל ההתבגרות השתנה שמוליק ללא הכר - מילדון שמנמן ונמוך צמח לפתע עלם חמודות בריא וחסון... שמוליק חיפש שטחי התענינות רבים, תנועת השומר הצעיר מילאה חלק ניכר בחייו, הוא היה מסור ומוכן לכל דבר, תחביבו היה חוג הקליעה שממנו נשאר כמזכרות המדליות והתעודות. יותר מכל אהב שמוליק את הטיולים והמסעות בארצנו הקטנטנה. במסעות התנועה, כפי שהיה מקובל, הרי נשאו חניכי התנועה את המשא כולו על שכמם, וכאן מצא שמוליק את רצונו לעזור ולסייע. הוא חיפש הזדמנויות להושיט יד מסייעת לעבוד, להחליץ לעזרה - ואף בשטח הגסטרונומי נתן את ידו.

זכורתנו, כיצד התרגש מתפקידו החדש בתנועה - להיות מדריך. הוא הוטרד כיצד להתנהג לחניכיו הצעירים. הוא נהג תמיד לומר "הנוער מצוין - צריך רק להבין אותו". הוא בקשני להציע לו ספרי פסיכולוגיה על בעיות הגיל, ומאחר ולא התייחסתי לבקשתו ברצינות - מצאתיו באחד הימים בעיין באחד מספרי הפסיכולוגיה שלי...

מאחר וגם אני הייתי מדריכה בתנועה היה חוקרני מדי פעם כיצד ואיך לעורר את החניכים, לעניין אותם ולשמש מדריך לדוגמה.

את טיוליו בארץ שילב תמיד בימי חופשות הלימודים, ימי שבת אף הם הספיקו לסיור קצר באיזור המגורים. קשה היה למצוא את שמוליק בבית, תמיד היה מקפץ כסייר ממקום למקום ונותרו כיום בבית המפות הטופוגרפיות הרבות שלו.

בימי מלחמת ששת הימים היה עדיין לפני גיוסו לצבא, הוא למד בפנימית מגדיאל. לא היה מוכן לבוא הביחה וקפץ למשק שבו היו החברה שלו, אולי שם צריכים את עזרתו. ובכלל קצת כעס שאינו בגיל צבא, באותו זמן שרתתי אנוכי בצבא וזה נראה בעיניו כבזבוז...

מאז התגיסותו לצבא שאף בעקשנות להגיע לקורס קצינים. הוא היה חוקר את חברי שהיו באים לביתנו ומברר את כל הפרטים האפשריים.

למרות שהיו לו אי-אלה מיגבלות - לא הניח למפקדיו, והנה יום אחד (בהיותנו כבר בחו"ל) קבלנו ממנו מכתב שהנה הוא מתחיל את קורס הקצינים. מאחר וזכרתי את כל מאבקיו, שמחתי מאד למענו. לא הספקנו אף להשיב על מכתבו והגיעה הידיעה המחרידה האיומה שלא רצינו להאמין ולהבין.

את הידיעה האיומה קבל בעלי מהקונסוליה במונטריאול, כאשר אני הייתי בעבודתי - לימדתי ילדים את השפה העברית. היינו אז ס"ה ארבעה חדשים בגולה.

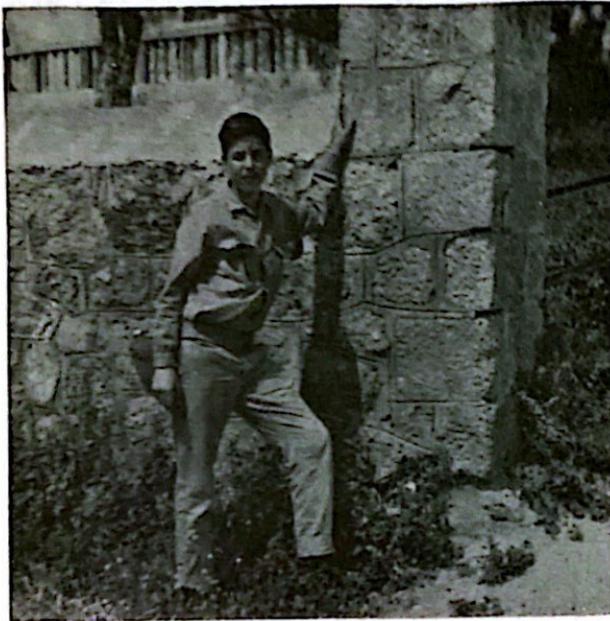
קצרים היו חיינו עלי אדמות - מי יתן ולא נדע עוד מלחמה.

לעולם לא נשכחך שמוליק,

האחות והגיס - שוש ויגאל.

לזכר שמואליק ליכט

ביום השלושים למוחך, התודענו אל המקום בו שרתח. נחקבלנו על-ידי המפקד וחבריך לבסיס. לנו, בני משפחתך, לא היחה שום ידיעה על עבודתך מסירותך ותפקידך. בבואנו למקום שמענו מפי מפקדיך וחבריך על כל האחריות והעול שנשאת על כתפיק. במרחבי הדרום, כולם הכירו את שמוליק, בכל הישובים המפוזרים ידעו והכירו אותך ואח אחריותך ומסירותך לתפקידך.



אנו היינו בפתיחת מועדון הנושא את שמך, אשר בו התאספו חיילי ומפקדי יחידתך והם הזכרו אותך לטובה. איך התמסרת לתפקידך בכל מאורך ותמיד השתדלת להשיג את הטוב בשביל הבסיס ובשביל היחידה. תמיד היית אחראי ולא חסת על זמנך ומאמציק להשגח המטרה. אנו, בני המשפחה, מזועזעים מן האסון ולא יכולים להאמין כי אינך בין החיים. מידי פעם באה המחשבה אולי עוד נפגש...

אין תנחומים על אבידה כזאת.

שושנה לוינ (דודה)

הלכת מאתנו שמואליק, נעלמת ואינך

הנני נזכרת ביום הששי הנמהר שבו קבלנו את הידיעה המחרידה
ששמואליק ז"ל נפל בעלותו על מוקש.

קשה לכתוב על שמואליק כעל מי שהיה ואיננו עוד בחיים. כה
תמיר יפה ומלא חיים היית. לשון העבר אינה משתלבת באישיותו
התוססת. המציאות המרה מתאמת בבואנו הביחה ובהכנסנו לחדרו
והתמונה בשחור תלויה על הקיר מול המיטה. הלב ממאן להאמין. . .

זוכרת אני כשהיה בא הביחה לשבת, מסדר את חדרו מכניס סדר
בחפציו, מכין ומגהץ את המדים, משתדל לא להכביד על ההורים,
ויחד עם זאת מתכנן עם חבריו שתמיד מילאו את הבית חכנית לבילויים.

שמואליק אהב את החיים, את הטיולים והסיורים בחיק הטבע,
ובמרחבי הדרום בהושיטו עזרה לחיל בודד שחיכה להסעה קיפח את
חיו הצעירים. טוב לב, אכן זו אחת התכונות הבולטות שבו וגם חבר
מסור היה. דואג הלב על חיים צעירים שנפסקו ללא עת.

על תקוות שנגוזו, דלה שפתנו מלהביע את האבל והיגון וחסרונו
המורגש בבית בכל פנה, קשה להשלים, ומתקומם הלב. שמאוליק הלכת
מאתנו אך דמותך וזכרך ישארו בלבנו לעד.

דודתך גואלה.

עדיין לא מאמינים אנו באכזריות העובדות, גם בכחבנו מלים אלה,
כי נגדעו חיי שמוליק בעודם באיבם.

הכרנוהו מקטנות, כבני דודו נהגנו לבקרו והיו לנו חויות ילדות
משותפות - רכיבה על אופנים, ריצה וגלישה בחולות ראשל"צ ושאר
משחקי ילדים.

בהקופות הלימודים פחתו פגישותינו, אך תמיד שמחנו לשמוע
מפיו על הכניותיו, מעשיו ודעותיו. תמיד שאף להתקדם.

למרות הבדלי הגיל בינינו, היתה לנו שפה משותפת ובילינו יחד
והיו לנו שיחות מענינות בכל מיני שאלות משאלות שהזמן גרמן.

אחרי תקופה זו הגיע גיל הגיוס לצבא ומאחר והיו לו ידי זהב בהן
ידע להשתמש נכון ובשכל - הוא היה נשק. לנו לא סיפר זאת, חשבנו
בתמימותינו כי הוא "ג' ובניק". אף פעם לא התפאר במעשיו בצבא ולא
ידענו דבר על תפקידו, ולא חרדנו לגורלו. למרות שרצה להגיע לקורס
קצינים - היה מרוצה ויעיל בעבודתו, על כך נודע לנו מפי מפקדיו
וחבריו בבסיס.

צנוע היה, אך ידענו כי גדולות שאיפותיו אותן לא הספיק להגשים.
בדמי ימיו נלקח מאתנו והוא בן כ"א שנים, לא ימוש זכרו מליבנו ואין
ניחומים - כי גדולה מאד האבדה.

צביקה וחגית לרין

כה דלות המלים מהביע אח אשר רוחש הלב, ואיך אוכל להפסיד
כה קרוב לנו, דמות מדמותנו? איך אוכל להעלות פרשת חיים של גזע
מושרש ורענן שנגדע באיבו?

עדיין היה בקרבנו הדמות וכיצד נוכל להספידו? יחד צעדנו צעדים
ראשונים, יחד נשמנו אויר ילדות והנה לפתע, כרעם ביום בהיר, וללא
כל הצדקה ופשר, הדהדה בקרבנו המציאות הנוראה.

הלב הזדעזע ובכה מרה וסירב להאמין, והדעת סירבה להסביר
למה; מדוע וכיצד? נמלטנו מן האמת המטרידה והסותרת את תחושתנו,
מן הידיעה "שמוליק נפל". הוא מצוי יותר מדי עמוק בלבנו. הזכרונות
מכסים ומחפים עליו מפני רגבי האדמה והזמן החולף.

שמע' לה

לא! זה לא יכול להיות!. לפני מספר ימים ראיתיו, אמר שישתחרר
בפברואר. רצה ללכת לקורס קצינים - אבל לא חשב שלא יגיע כלל
לפברואר. איש לא חשב - גם אני לא. דיבר, סיפר, צחק. ועתה לעולם
לא יצחק. אולי עכשיו הוא בעולם שכולו טוב ויפה ואין מלחמה, ואין
מוקשים, רק שלום ושלוה, נכון שמוליק?

קשה לי להתרגל לעובדה שאתה איננו. משוררים כתבו שירים על
בנים שנפלו כמוך, אך בעיני היו כספורים יפים - ועתה - זה כה אמיחי.

תמיד תהיה בלבנו תמיד, אמנם נשאר רק התמונה
לעולם לא נשכח אותך, אבל דמותך תעמוד לנגד
עיננו, שמוליק.

שרה

בן - דודי

את שמואליק זה זמן רב שלא ראיתי, אולם דמותו תמשיך לרחף
לנגד עיני לנצח-נצחים.

חמיד אזכר בצחוקו השובב אשר היה יכול לשמח לב כל אדם,
אולם אזכר גם בויכוחיו אשר היו מסוגלים לשכנע כל אדם.

את שמואליק אני זוכר מאז שהתחלתי להבין את המתרחש מסביבי.
פיקח היה מאד והשפיע עלי רבו. חיבב מאד את חנועת הנוער וניסה
לשכנע את הכל להצטרף אליה.

חובב ספורט היה שמואליק ותמיד התווכח על קבוצתו שאהד אותה
כל כך.

שמואליק נפל בעת מילוי תפקידו ולא נוכל לשכחו לעולם.

אבי.

שמוליק כפי שהכרתיו...

השנה שנת 1957. הורי ואני עברנו דירה. בליבי קננו חששות מפני מקום חדש, סביבה שונה, ובעיקר דאגות לחברה חדשה. הרי עברתי למקום אחר בו עדיין לא הכרתי אף אחד, ומה הן דאגותיו של ילד כמוני, שזה עתה סיים כיתה ב' - חברים למשחק, כמובן... ואז הופיע שמוליק.

הוא הופיע ואמר: "קוראים לי שמוליק" - "לי קוראים אורי" השבתי. כך נולדה חברות וידידות כנה ואמיצה שאפילו המות האכזר לנתקה לא יצלה.

הילדות הרי היא התקופה היפה ביותר בחייו של אדם, וכל תקופה יפה זו קשורה בו, בשמוליק.

לא, איני בא נאום לשאת לו, אך עוד דברים לי לפרידה ולסיום בסרם יוגף השער למעלה - לא היתה לי חברות יקרה ומאירה משלך.

שמוליק לא ידע לומר "זה שלי או זה שלך" - הוא נהג לומר "זה שלנו". חיינו כמו אחים. יחד גדלנו, השתובבנו והתבגרנו. ידיו היו ידי אומן - לא היה דבר בו עסק ולא הצליח בו. בחר כשרוני מאד היה ולמדני הרבה מאד. אינכם יכולים לתאר לעצמכם עד כמה כואב הלב פנימה ועד כמה קשה לכתוב עליו "היה". אך בלב פנימה זכרו לא מש ולא ימוש ממני.

הוא היה חבר בתנועה "השומר הצעיר" והקדיש לתנועה את מלוא כשרונו ומרצו. לא היה דבר בו הוא לא עזר ולא נתן את ידו.



חבר נאמן כמוהו לא ראיתי. גם כאשר כבר שירת בצה"ל, מצא
תמיד זמן לבוא ולבקר בביתי אף על פי שידע שקלושים הסיכויים
שיפגוש בי. אבל החברות בליבו היתה דבר חזק מכל והרי מעשיו
מצביעים על תכונותיו. אין כל צורך לפאר ולשבח אדם כזה. מעשיו
מעשיו הם הרי השבח והפאר הגדול ביותר בו יכול בן אנוש לזכות.

גם בזמן השרות ב-צה"ל הוא היה אהוב על הסובבים אותו. הוא
השקיע את כל מרצו ואונו בעבודה והיה נוהג תמיד לומר לסובבים אותו
שלפעמים הביטו בו בפליאה: "מה זה פה צבא או בית הבראה?..."

שמוליק היה בעל משמעת פנימית חזקה ונדירה. מפקדיו וחבריו
נהנו לעבוד במחיצתו ושבחו אותו. כל דבר שעשה היה מושלם.

את הוריו ואחותו אהב. הוא נתן כבוד להורים כפי שמגיע להם
בדרך המיוחדת והאופינית לו. גם את מולדתו אהב והיה מטייל בה רבות.
הוא הלהיב את חבריו באהבתו זו והראה להם בשמחה פינות חמד של
המולדת. היתה בו שמחת חיים והוא לא נתאכזב ולא הכזיב.

כאשר הגיעה הידיעה על מותו וראיתי את שמו מתנוסס על דפי
העתון במסגרת שחורה עם תמונתו היפה, הרגשתי כי אסון כבד פגע בי
בעצמי; כאילו מלאך המות פרץ ללא צדק וללא רחמים לחוג הקרוב לי.

צעיר היה בנקטף בדמי ימיו, בימים סוערים לעמנו. כולו תקוה
וכמיהה עזה לאושר החיים. תמיד ניצבת לנגד עיני דמותו המלבבת כמו
חיה שופעת חן ונועם. וכאילו היה זה רק אתמול אני נזכר בפרשת חיים
עשירה של חבר ואחד. כל השנים היינו יחד עד שזכה להיות חייל בצבא
מולדתו והנה בא קיצו בחתף. ואין איש כמוני יכול להוסיף על דברי
המשורר:

נפלת בנופלים, הוי נוחה בשלום.
אנחנו אם נסד לא נגלום גלום!
עוד יפלו הנופלים, עוד ישטוף דם,
ונקיים חלומות לבבך התם...

אורי.



מימי
התנועה



מטחי היריות ליד קברו הרענן של שמוליק (שמיל) ביום הפרידה,
עודם מהדהדים באזננו. אלה הם המטחים שהוציאנו מאוירת השתיקה
העמוקה בבית הקברות וכאילו בישרו לנו ביטוי של כאב - שכל העולם
ידע...

עד היכן יש למילים מסגרת? כל הנכתב בשורות אלה רחוק מעולם
הרגש האמיתי וכה רחוק מהביע כאב וצער, אהבה והערצה אין-סופית.
יש רגעים שאתה רוצה לזרוק הכל ולהתעלות לעולם הדמיון והאמונה
בלי כל המלים המלאות אכזריות, הרוויות טרגדיה. כל מלה מוסיפה
לבנה למציאות מרה, ולעתים את מרגיש הרגשת חטא שאתה הוא המסמן,
שאתה הורת על המצבה שעושה את הכל ברור, כשם שכל עובדות החיים
אכן עובדות הן.



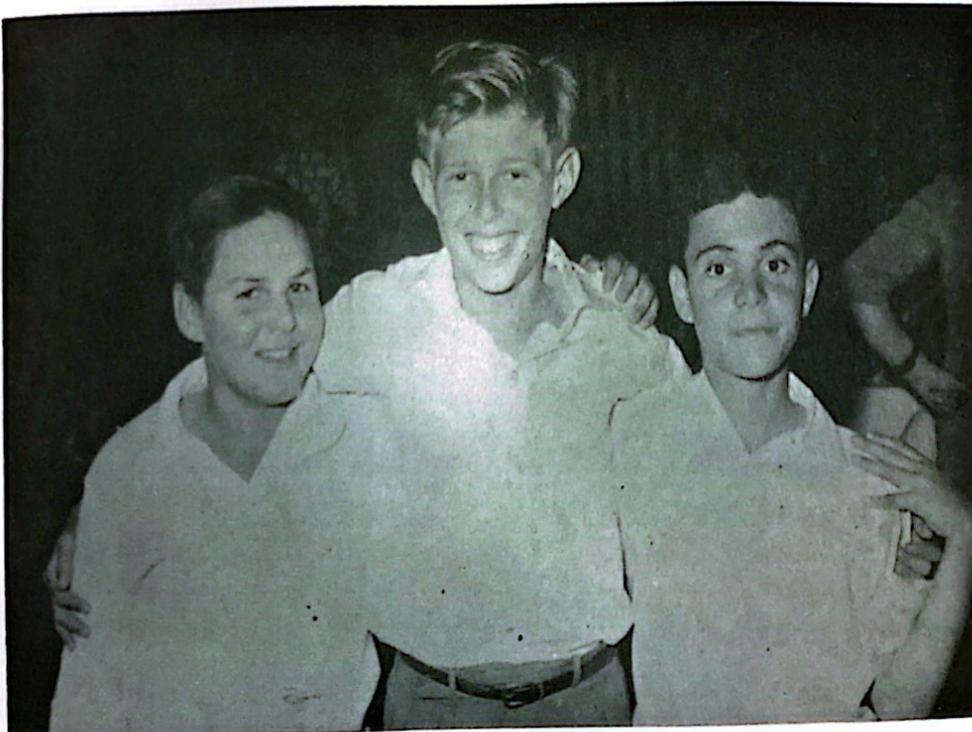
כולנו פצועים, נגשים לכתוב שורות מועטות לזכר חברנו שמוליק
(שמיל). זמן ניכר עבר עד שמצאנו את הכוח לקחת העט ולנסות לבקש

מהרגש שיכתוב, שיהיה מוכן להכנס למסגרת של מלים. הרבה פעמים נתקלנו בחשובה שלילית מהרגש שבנפשנו, כבר לא האמנו שיהיה בנו הכוח לכל זאת. ובכל זאת, מפעם לפעם ראינו את מה שמעבר לרגשות, ראינו את הצורך ליצור מסגרת של מלים עליך שמוליק חברנו.

קשה לנו מאד להשלים עם הידיעה שאינך בינינו. היית חבר אשר האיר את חיינו, חביב על הכל - תמיד זרעת סביבך שמחה ואושר. אשה לנו, לחבריך שלוו אותך בחוויות הנעורים, להמשיך לחיות בלעדיך, כי מרגישים אנו שלא מגיע לנו יותר מאשר לך. המצפון מקשה לחשוב כי נוכל להמשיך בלעדיך.

שמוליק, אדם שכולו טוב, אהוב על כולם בזכות כנותו, צניעותו והליכותיו. הייתה זו חוויה להמצא בחברתו, הוא היה הגורם להעלאת חיוכים רחבים על שפתות חבריו, מתוך הותר ומתוך שהקריין שמחת חיים על כל סביבותיו.

חיים, יחיאל, רינה, יוסי.



מכל המלים שיצאו מגידרן
בימים של גאון, יגון ותקוה.
שתי מלים יש פשוטות, איומות מכולן,
שתי מלים נוראות... הוא היה...

היתה לו בלורית ארוכה שיער
היתה לו בת צחוק בעינים
ועת הקיפוהו בנות עד צואר
צחק הוא עד לב השמים...

תמיד את המרכז הוא היווה
בתנועה, בחברה ובצבא,
מבאר החיים לא שתה לרויה
ועכשיו, הוא היה... הוא היה...

את המדינה שירת הוא באמונה
כחיל קרוב למלחמה
וכשאמרו לו לצאת, הוא יצא
ועכשיו, הוא היה... הוא היה...

יוסי.

הבשורה נחתה עלי כמהלומה - שמוליק, הטוב שבחברי, איננו -
זה לא נקלט. כיום, כחדשיים וחצי אחר האסון, עדיין קשה לי לעכל את
העובדה ששמוליק לא קיים יותר במציאות, אלא הפך להיות זכרון מדכא
ומעציב.

זה נראה לי קרוב כל כך. רק אתמול עוד ישבנו ושוחחנו על
הדברים האינטימיים ביותר, על העבר, על העתיד המחכה לנו, על שאיפתו
להיות קצין ועל הקשיים שנערמו בדרכו למטרה.

על הלבטים הקשורים בעתיד... והיום כל זה זכרונות כמו חלום.
לא פעם קורה שאני הולך ברחוב ופתאום אני רואה אותו עם השיער
בעינים - עד שאני נזכר וחוזר למציאות העגומה.

כאשר הגעתי לראשון, בכיתה ה', האדם הראשון שהכרתי היה
שמוליק. עד מהרה הפכו יחסינו מסתם הכרות לחברות אמיצה. היינו
קשורים זה לזה בצורה בלתי רגילה. למרות שבשלב מסוים נפרדו
דרכינו - המשכנו בחברות. אני עוד זוכר שהדבר הראשון שעשיתי,
עוד לפני שעליתי הביתה היה לברר אם שמוליק בבית או מתי יבוא.

אני לא זוכר פעולה לכשהי או צעד כלשהו שעשיתי בלי להתייעץ
אתו. הוא היה חבר נאמן ואפשר היה לסמוך עליו, ששיקוליו ועצותיו
יהיו עניניות ולא מושפעות משיקולים אנוכיים או מחיפוש טובות הנאה
לעצמו.

מדכא לחשוב שרק אתמול הוא תכנן את עתידו בפרוט, ללמוד
בטכניון, לקנות רכב - והיום כל זה זכרונות והבלים.

רבות התלבט בקשר לקורס הקצינים אם ללכת או לא, אך כאשר
התברר לו כי עומדים בדרכו הוא נלחם באומץ - ואכן הוא עמד על סף
הנצחון - אך לא זכה להנות ממנו.

בימינו כאשר כל יום נופל חייל - המכה היא קשה מאד, אך קשה
שבעתיים כאשר הנופל הוא חברך הקרוב ביותר.

יחיאל.



לזכרו של שמיל,

בנסותי להעלות את קווי דמותו על נייר הוא עומד לפני חי, כאלו
זה עתה ראיתו כפי שרגיל הייתי במשך שנים לראותו...

אף על פי שיודע אני וממאן להאמין כי שמיל איננו...

בעומק נפשי לא השלמתי עם זה, ולא פעם בעוברי בראשון
ומרחוק מתקרבת דמות חייכנית ועליזה נדמה הנה שמיל בא... אבל חיש
מהר המציאות האכזרית טופחת על פני והורסת את האשליה.

את שמיל הכרתי בטיוול לאילת בראשית התהוות גרעיננו של
השומר הצעיר.

זה היה הטיוול הראשון של הגרעין, בין החברה של הגרעין היו החברה
מראשל"צ שכולם היו רק בנים וביניהם השופע חיים שמיל, דיבורו
המלווה בצחוק מצטלצל גרם לנו הנאה רבה.

חזרנו מהטיוול וחכינו לפגישה הבאה שתהיה כבר בהמשך היעד
"מצר".

לאחר סיום הלימודים היתה תקופה של חודש שהיינו צריכים
להגיע למשק. שמיל ויתר על החופשה כדי להגיע בין הראשונים למשק.
שם החארגן בצריף שעשה ממנו צריף לתפארת.

לאחר שעות העבודה היה נשאר במוסך ועשה דברים למען קשוט
חדרו.

כשדיבר בחבורה או שח ביחידות נשמע תמיד צחוקו המתרונון
ותמיד מלא שמחה. כשסיפר משהוא היה חי את סיפורו ומשתף אותך
בחוויותיו. בערבים היה ידוע שמקום המפגש בחדרו היפה של שמיל.

את המשך שירותו הצבאי לא המשיך בנח"ל כיון שלא ראה בזה
חיל קרבי מספיק, ולפני שיצאנו לטירונות עזב אותנו "אני מתנדב
לצנחנים" כך היה אומר לי.

רצונו זה לא התגשם בגלל היותו בוגר בית-ספר מקצועי צה"ל
היה מעוניין בבחור מוכשר בשטח המקצועי. מאוכזב אך הסתגל להשלים
עם המציאות ובתפקידו היה עושה כל דבר ביסודיות ובמרץ.

גדול הצער שימי אושרו כה קצרים היו ובצורה טרגית נותק
פתיל חייו.

נזכור עלם חביב זה,

ונחוש כאב אובדן חיים צעירים.

חברו

צביקה בקלו

**בית "יד-לבנים"
ועד המשפחות השכולות
מניף ראשון-לציון**

שמוליק כן הכרנו, בבואך לבית הספר, ילד רך בשנים, וכך קראנו
לך בהיותך בוגר.

שמוליק על פניך השובבניים ודרך דבורך העליז.

אנו זוכרים אותך רוכב על אופניים ומחייך -

כן אהבנוך. אתה באמצע צוחק ומספר והחבורה סביבך.

החברה והמלאכה היו ממעצבי דרכך. חניך השומר הצעיר - הפעיל ולאחר
מכן מדריך בחנועה.

חניכך דברו עליך באהבה ובהערצה.

להם מסרת כל טוב לבך.

אחראי לחברות ואחראי למלאכה. זכורני כיצד אתה יושב בחדר המלאכה
בבית הספר לצד תלמידים נחשלים ועוזר להם לסיים את העבודה.

עברו שנים מאז סיימת את בית הספר אך נשארת שמוליק שלנו.

קרובים ויקרים לנו בני משפחתך - אנו למעשה משפחה אחת.

איך לנו נחומים.

משפחת בית ספר "בארי" נפרדת ממך.

יהי זכרך ברוך.

יהודית הורביץ
מנהלת ב"ה"ס "בארי"

"נגמל נערינו לאור ולתכלת
נועד נערנו לשבוע ימים
נערנו הגא, נערנו ברוש ילך
איך זינק מול חרמש הדמים"
(נ. יונתן)

שמיל - להביט בתמונה שלך ולחשוב שלעולם לא יהיה. אתה לא
תהיה עוד בינינו - לעולם!

וגזר הדין קשה מדי וצו הגורל שחור משחור. ואנחנו ממשיכים
לחיות את חיינו שלנו ואת דמותך הצעירה נושאים בזכרון. ואין מלים
לנחם ואין מלים להגיד כי הגורל נחרץ מבלי להתחשב ברגשותינו.
כל כך מוזר לשבת ולכתוב עליך, לנסות להתרכז בדמות, ברגשות,
במשאלות ובכל מה שעוד כרוך בלהזכר בך. כל כך איום לכחוב עליך
ולא לך לנסות להאמין שוב בפעם המיליון במושג "מוות".

בכל השיחות המשותפות שלנו כשדברת על עתיד - האמוציה היתה
עצומה, והאמונה ביכולת ובאפשרויות שהחיים יודעים להציע - ענקיים.
כל כך אהבת את "הלחיות" עם כל ההמוץ שכרוך במלה ולרגע לא ראית
את אורך המושג - "לחיות" - קצר כל כך. פשוט לא יכולת שמיל כי גם
אנחנו שממשיכים לשאת את דמותך שלך בעצמיותינו, לא חשבנו לרגע
שקיים מכשול של חיים שאתה לא תדע להתגבר עליו. והנה קרה האסון,
ואתה ואנחנו התוודענו לטעות, כי למוקש האכזרי לא יכולת שמיל, והוא
גדע את פתיל חיך. וכמו גזע שותת דם, נותרנו אף אנחנו מול אותם
הענפים הירוקים, הצעירים ובאבם, ויחד עמם נגדעו, רצונות, הבטחות,
ודברים יקרים שלא ישובו שלא יקוימו לעולם.

שמיל! אנחנו מבכים את נפילתך. אתה פשוט איננו ולי זה פשוט לא
נחפש. אתה לא עוד תחיה בינינו ואנחנו נמשיך ונחלום, ואולי גם נשכח,
כדי לשוב ולהזכר בלילות ובימים שהיית בינינו. כי אנחנו רק בני אדם
ואתה, אתה כבר אינך.

אכזרי הוא גורלן של האמהות. האמהות שהביאו בנים לעולם. עמלו כה
עמלו כה רבות בהפיכתם לאנשים - ושכלום. האם גדלום למען יצאו
למות בקרב? האם הכאב הוא מנת חלקו של כל ילוד אשה? הכאב הנוקב
כמו כדור עופרת. כאב שאין לו מענה.

ואין תשובות לשאלות ונותר רק עצב שאין לו סוף, זכרונות, ים
של זכרונות. רק פצע בלב-ושכול.

"לא הפרידו בינינו שנים
לא הפרידו קנאה ואיד
לא יפרידו שלום אבנים
שהיו לאחד גל-עד".
(נ. יונתן)

ממאנח להאמין - דליה.
גרעין רעות



להורי שמוליק ליכט,

כהורים לשני ילדים חושבים אנו כי מסוגלים אנו להתקרב, ולו גם להבנה חלקית, לאשר מרגישים הורים שכולים שבנם נפל.

כשכניכם המכירים את שמוליק עוד מהיותו נער קטון מרגישים אנו כאב בל יתואר, אהבנו אותו והערכנו אותו מאד. אימך מילוח נחמה לכם או לעצמנו.

הענין שלמענו הקריב שמוליק את חייו נעלה מאד - בטחון מדינת ישראל.

שמוליק, קשה להשלים עם העובדה ששוב לא נראה אותך, עם חיוך מלבב ובלורית מתנופפת ועונה על השאלה "מה נשמע" - "חיים", תשובה פשוטה וקצרה שכעת תוהים אנו על משמעותה.

שמוליק, זכרך ילוה אותנו תמיד.

משפחת ינקו.

ש מ ו ל י ק

כאשר הכרנוהו היה ילד בן 13, בעת שעברו דירה ביחד אתנו, ילד מלא שמחת חיים, מנומס וטוב.

אנו זוכרים את הבר-מצוה שלו, איזו חגיגה יפה, כמה שמחנו בשמחתו... והשנים חולפות ואנו עוקבים אחריו ונהנים לראות עלם יפה שגדל והתפתח.

והנה הגיעה העת ללכת לצבא. איזו שמחה שהוא הולך לשרת את המולדת. אנו זוכרים את חופשותיו כאשר תמיד היה נכנס אלינו לדרוש בשלומנו, תמיד עם החיוך על השפתיים, תמיד אופטימי. - כאשר היו שואלים איך בצבא, התשובה היתה תמיד "יופי - עושים חיים".

והנה פתאום הבשורה המרה הזאת, כי איננו עוד בחיים. המומים היינו לא יכולנו להאמין שלא נוסף לראותו בינינו. נקטף בדמי ימיו - האבדה גדולה יותר מדי.

שמוליק יקירנו, זכרך לא ימוש מלבנו לעד.

מרים ומרקו רוזנצוויג



ומחר שוב
יפציע השחר ואולי כחל
ומשפך ענק,
יפזר רסיסי זמן
על ערוגות חיים
גבעולים רכים יגמאו ואולי מצופך
ורק אתה איננו...

מדברי מפקד היחידה ליד הקבר

שמואל, אנו ניצבים דום על קברך הרענן.

קשה לנו להשלים עם העובדה שאינך עמנו.

הידים הנפשעות שהניחו את המוקש על דרכך שמו קץ לפתיל

חיך ואנו, אבריך, ננקום את דמך.

שמואל, בתקופת שרותך תמיד עשית את הדברים המוטלים עליך, מעל ומעבר לנדרש ממך. עם לכתך השארת בתוכנו חלל ריק שלא במהרה יסגר. אישיותך והדוגמא האישית שלך ישמשו סמל לכולנו; להמשיך בדרך בה הלכת.

אין מלים בפני לנחם את משפחתך - האבדה היא גדולה והצער עמוק.

יהי זכרך ברוך.



מדברי מפקדו הישיר בלוחיתו

לוחית צבאיות ונפגעים בין חיילינו ואזרחינו הינם חלק בלתי נפרד מחיינו במציאות השוררת כיום במדינתנו היקרה - אך זהו אחד הדברים אשר הצלחנו ולעולם לא נצליח להתרגל אליו - הפרידה מחייל, חבר מן השורה אשר נפל תוך כדי מלוי תפקידו.

אנו עומדים ליד קברו הרענן של רב-טוראי שמואל ליכט - חייל טוב, חייל שעשה את תפקידו במסירות. חייל שאפשר היה לסמוך עליו. אבל אנו קוברים כאן לא רק את החייל שמואל ליכט - יחד עמו נקברות שאיפותיו להתקדמות במסגרת הצבא, כי הנה, בעוד שבועות מספר צריך היה להתחיל בהכנותיו לקראת הצטרפותו לבית הספר לקצינים.

שמואל היה מאותם חיילים אשר היה אכפת להם. הוא היה ער ומחוקם נגד דברים אשר נראו לא בלתי-צודקים. הוא היה נאבק על עקרונות ואף היה מוכן לסכן את פופולריותו ובלבד שלא ייעשה עוול. גם נפילתו של שמואל ממוקש שהוטמן על ידי מרצחים, קרתה תוך כדי שהגיש סיוע לחייל אחר, שלא מיחדתו.

רב טוראי שמואל ליכט - אין מלים בפינו לנחם את משפחתך ואת חבריך הדואבים את מותך. הלכת תוך כדי היותך בשרותה של מדינתנו - המדינה היחידה בעולם אשר בה יש לנו בטחון בסיסי ואשר בה - ורק בה - אנו יכולים לחיות - תודות לאנשים שכמותך.

יהי זכרך ברוך.

מביטות אל העתיד
מלאות
תקוה ושאיפה.

כי הנה רק אתמול
הביט בעל העינים
בחייל שעמד בצידי הדרך
- כי הרגלים שבארון
לחצו על דושט הדלק
להוביל חייל
אל מאהלו.
כי הידים שבארון
אחזו,
סובבו את ההגה
והעלו את הגוף החי
על מוקש.

כי כאן נטמן שמיל!
אדם צעיר,
שחי מהר ומת מהר.
צעיר,
שלפתע,
ללא הודעה מוקדמת
ערק אל העבר השני,
השתחרר,
ושחרר נחשול
של צער,
של דמעות,
של יתמות ושכול.

שלום לעפרך
ש מ י ל .

שורות,
שורות.
רווח קצוב
בין שורה לשורה
ובין קבר לקבר -
מסדר,
שסדרו רס"ר
שלא מן העולם הזה.

ובין השורות,
בין הקברים,
פוערת האדמה את פיה,
מוכנה,
תאבה,
לקלוט;
לבלוע,
עוד ארון.

המסדר -
אינו מש ממקומו,
אינו מצדיע.
ארון נקלט בין שורותיו
כאילו לא בא אל קרבו.

רק התיפחותה של אם
והצדעתם של פרחים
מזכירים;
כי הארון אינו ריק.
כי בחוכו -
בלורית חצופה
שרק אתמול
נשרה על עינים
חיות,

י. רוטמן

מ ז כ ר ו נ ו ת י

עברה שנה מאז. התרחשו בה אלפי דברים - שנה כנצח. אך כשנזכרת אני בשמואל אינני יכולה שלא להתכחש לכל השנה הזאת ולראות אותה כאילו היתה רק יום, רק יום אחד עבר מאז, הזכרונות המלוים אותי טריים עדיין כאילו רק אתמול - והיום - כבר איננו.

זוכרת אני את היום הראשון בו נפגשתי עם שמואל פנים אל פנים. זה היה במרפאה. הוא נפצע באצבע וביקש כי אחבוש אותה. תוך כדי חבישה התפתחה בינינו שיחה, שלכאורה היתה פשוטה ושטחית, אך לאמיתו של דבר היא שפתחה פתח לידידות עמוקה, שהתפתחה במשך הזמן בינו לביני. הסתבר כי יש לנו ידידים משותפים, חלק שהכרתי בשרותי הצבאי וחלק שהכרתי לפני כן בגרעין שאליו הייתי שייכת. הוא אהב מאד את החברים שלו ביחידה; אהב לספר עליהם וזו הסיבה שקישרה אותנו בקישרי ידידות. הוא מצע אצלי אוזן קשבת לספורים שלו מתקופת הילדות, כי באותה מידה שאהב הוא לספר על חבריו אהבתי אני לשמוע עליהם. זוכרת אני גם שבתות שהיינו נשארים יחד בבסיס. בימי ששי בערב, היה מתקשר אל החברים שלו כדי לברר אם יבואו לבקר אותו בשבת בבקר. פעמים היו באים ואז היה מכיר לי אותם במידה ולא הכרתי. היינו יושבים בחוץ, תחת עץ, ומדברים עד שעות אחה"צ. פעמים כאשר לא היו באים לבקרו, אהבנו לטייך לאורך הכביש שמשני צידיו השתרע גוף מדברי בחלקו ובחלקו פרדסים וגידולי פלחה. בדרך חזרה היינו מביאים עמנו קוצים יבשים ועוד צמחי פרא וקישטנו בהם את החדרים שלנו.

בדצמבר שעבר שכרנו רכב, ויצאנו 4 חברה לשלושת ימי טיול. התרשמתי משמואל כאדם שיודע לארגן, אינו מתייאש ומחשמל את האוירה באישיותו. הטיול היה סה"כ יומיים ויום נסיעה, אבל הספקנו

להכנס למצבי רוח שאינם הולמים מצב רוח של טיול. שמואל תמיד ידע להעלות את המורל מחדש בכל המצבים. הטיול לאילת הוא הזכרון האחרון שיש לי משמואל, כי מאז לש שמעתי עליו. אלא על ידי ה-ד"ש שהיה שולח לי עם החברה שלי כשהיתה באה לחופשה.

ואז יום אחד קראו לי לביה"ס לטלפון ו... אין צורך לספר מה

קרה לי באותו רגע. בפעם הראשונה בחיי נתקלתי בקיר המות, ורק מחשבה אחת רצצה במוחי "זה לא יכול להיות, זה לא שמואל, זו טעות, זה לא יתכן, הוא רק בן 20, זה לא נכון" - שנה שהתרחשו בה דברים חדשים ונשכחו דברים ישנים - אבל זכרו של שמואל לא יישכח. כי אין אפשר לשכוח ידיד שהלך?

אירית כהן מהיחידה.

מעולם לא האמנתי שתבוא עלינו פרידה בצורה כלשהי, שהרי
נהגנו לטפח מחשבות על חיים לעתים יחד, ולא חלפה שיחה בינינו
מבלי שנמשיך לחשוב ולחכנן את המחר המשותף.

אך כרעם הגיעתני הבשורה האיומה שעד היום קשה להבין ולחפוש
אותה. קשה מאד לשכוח את הקומנדקר הצבאי, משני צידיו חיילים
אבלים עם רובים מכודנים ו... ארונוך באמצע.

אני רוצה לצעוק! אני רוצה לקרוע את כל גדרות מוסכמות-החיים
ולהכריז "אינני מסכים"! עד כה השליתי עצמי בתקוה שתופיע ביום
אחד ובחיוך האופיני לך תאמר: "נו, חשבתם שהלכתי...". אבל כל
יום חולף רק עוזר להמחשת העובדה, וכשלוקחים עם ביד על מנת
לכתוב אודותיך, אתה שטרם גמרת את עריכת תוכניותיך לחיים שכה
רצית לחיות - הכל הוך להיות עובדה והמציאות שאינני רוצה להאמין
בה דוחפת את הרגש בכוח הצידה ואומרת: "תן לכתוב! הן שמוליק
איננו בין החיים".

קשה להמשיך לכתוב כי טרם עכלתי את עובדת היוותך נושא
להפסדים, רק אמור לי אתה, מי הוא שיד לו במוותך ולפני מי עלי
להתלונן?

יוסי.

כולנו עדיין מיטלטלים בין עולם המציאות המרה לבין התקוות
והציפיות שהן מעבר לכל. עת נילחם בתוך-תוכנו עם עובדות החיים,
לא נוכל לכתוב, כי איננו מאמינים. לא נוכל להעלות זכרונות כי הם
ישונו, לא רוצים להנציח - כי הנצח בתוכנו היה, ויהיה כל עוד פועם
והומה ליבנו.

כשבא אלינו קבלנו אותו - בחור כמו כולם. שיער חלק יורד על מצחו, עיניו מדברות, לחייו אדומות וחיוך מלבב על שפתיו. אומרים כי אין זה אפשרי להכיר אדם ממבט ראשון, נכון! ליכט (כך קראוהו חבריו) לא היה שונה מכולם. ידידיו אומרים כי בכל זאת היה בו משהו. מה בדיוק? איננו יודעים.

היה איש שיחה נפלא, נעים היה לשוחח עמו על בעיותיך ולשתפו בסודותיך כי ידעת שאכן מצאת בו אוזן קשבת. ידעת שחוכל גם לעיתים לקבל עצה טובה. היה נכנס לחדרי מבקש שאנגן "רק שיר אחד קטן" עבורו, וכך היינו יושבים ושרים כשכל-כך טוב לנו יחד...

תכניות? בלי סוף. מגמתו היתה למשאת חייו. נאיב, לא חד, עקבי היה בגישתו ולא מוכן לוותר, כי ידע שיגשים את חלומו. עתה, נאסר עליו ללכת...

איך הכל נחטף, נלקח מאתנו, נלקח בדמי עלומיו...

שמיל יקר! הלכת מעמנו, אך עוד דמותך לנגד עינינו ומלח צורך אותך - אינך עוד, אך בלבינו חקוקה דמותך והיא תלווה אותנו...

מלכה ליברמן מהיחידה



אלף פרחים ופרח

זרי פרחים	שמואל ליכט
מכסים	נשק
רגבי עפרו	שמת מיחת נשיקה -
של פרח.	נשיקת מוקש... .
הבלורית השובבה	פרח בקנה-רובה
ותנועת הראש	שנבל
הקוראת אותה לסדר	וכוסה... . בפרחים.
הלשון החדה, המרץ השובבני -	

על קברו של שמיל

גוש אדמה	עם בנה,
ועוד גוש אדמה	שבארוך -
חבטה	כמה יפה היית,
ועוד חבטה -	כמה סבלתי ממך,
רגבי עפר	איך אהבו אותך,
חובטים,	איך הלכת
מכסים	ולקחת עמך
ארונו של חייל.	את חיי
	אל הקבר.
ובדממת המות	עוד גוש אדמה
משוחח אם	ועוד גוש אדמה

רומזים כאילו
על הפריחה
שלא תמה,
מחפים כאילו
על האדמה,
הטובה,
המגדלת פרחים
לא רק -
מוקשים.
פרחים
מכסים
על פרח
והאדמה -
ביניהם -
ק ב ר ...
שלום לעפרך
ש מ י ל .

י. רוטמן

עוד מלה
ועוד מלה -
פרח שלי,
שמוליק'ל שלי,
ילד שלי,
- איך שמים אותך
באדמה,
לבד...
הבן שותק,
האדמה שכסתה
על המוקש -
מכסה את הקרבן.
הדמעות
חונקות,
הדומיה
זועקת .
זרי הפרחים
הרעננים -
קורצים,

ללובה, חנן, שושנה ויגאל היקרים!

אין בפי מלים לגודל האסון. רב הצער על בניס שנופלים והוא
רב שבעתיים בנפול בן שהכרנו בחייו - אך אין מידה לצער כשנופל
בן קרוב, יקר ואהוב כבנכם-אחיכם ז"ל.

אין ניחומים למות. למות אכזרי אין בכלל. מי יתן והזמן
יעזרכם לשאת באבל הנורא. אנו אתכם בהרגשותינו ובמחשבותינו.

יהי זכרו של שמואליק היקר - ברוך.

ירון.

ללובה, חנן, שושנה ויגאל היקרים!

לכזאת הודעה לא צפיתי. נשארתי המומה... אינני במוחה שהבנתי
את חוכנה של ההודעה המרה ויותר קשה לי לתפוס את משמעוהן של
המלים השחורות

- שמואליק איננו.

יקרים, יודעת אנוכי כי רגעים אלה קשים מנשוא ואין ניחומים,
אך חיזקו ואימצו והחזיקו מעמד.

אנו אתכם.

בלהה וירון.

מונטריאל 12 ינואר 1970
(חורגם מאידיש)

לובה וחנן יקרים שלי,

זה מספר פעמים שהתישבתי לכתוב אליכם מכתב כדי להודיעכם
משלומנו כאן. אך מאז אותו יום ששי כשהגיעה לכאן הבשורה הרעה
אודות בנכם - קשה, באמת קשה. כי מה אפשר לומר ומה אפשר לכתוב
ברגע כזה? ואיך אפשר לנחם קרובים על מה שקרה? אנו זוכרים את
שמואליק שלכם טוב מאד. אני זוכר את הרושם הטוב שהוא השאיר בנו,
כאשר צירל ואני היינו אצלכם, באיזו ידידות וחמימות הוא נהג בנו.

נראה כי כוס סבלותיכם טרם מלאה. על אף כל מה שעברתם בעת
חורבן אירופה, נראה שיש עדיין לשלם את המחיר. ושמואליק עליו-
השלום שילם את המחיר הגבוה ביותר...

...צריכים וחייבים להתגבר על הכאב, חייבים להמשיך לחיות.
האם אני צריכה לומר לכם מה פירוש אבדן יקירים? אז אנא התחזקו
שניכם.

הרצקע קאלס.

21.1.70

לשוש היקרה!

הזדעזעתי למשמע הידיעה המעציבה על מותו של שמוליק.
יודעת אני שבמקרים כאלה, כל מלה היא מיותרת, לכן הרשי לי
להביע את השתתפותי העמוקה בצערך ובצער משפחתך.

שלך,

עפרה.

קופת גמילות חסדים ע"ש קדושי סמיאטיץ, תל-אביב ישראל

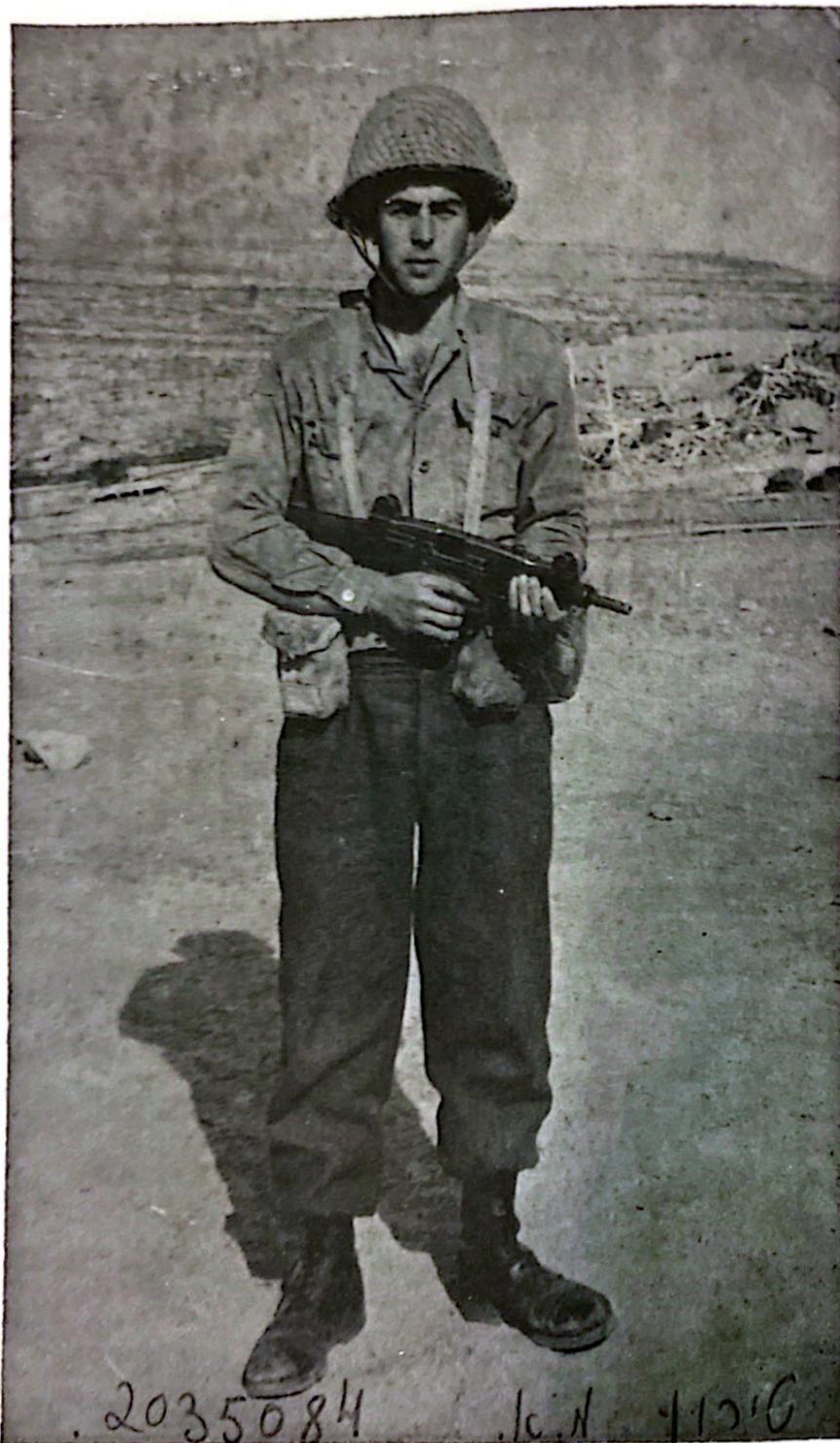
14.1.1970

לכל בני משפחת ליכט האבלה,

יוצאי סמיאטיץ בישראל, מרכינים ראש בצער רב על קברו הרענן
של בנכם שמואל הי"ד, אשר נפל על הגנת המולדת.

תהא נפשו צרורה בצרור החיים וזכרו לא ימוש לנצח.

בשם ועד יוצאי סמיאטיץ



לזמרו
של
שמוליק